

Total No. of Printed Pages – 4

CCSME21
PAPER / पत्र – II

808338

SANSKRIT LANGUAGE AND LITERATURE

संस्कृत भाषा – साहित्यञ्च

SUBJECT CODE / विषय कोड : 13

Full Marks : 150

पूर्णाङ्क : 150

Time : 3 Hours

समय : होरात्रयम्

निर्देश :

अस्मिन् पत्रे खण्डद्वयम् अष्टौ च प्रश्नाः भविष्यन्ति ।

प्रथमखण्डे चत्वारः प्रश्नाः (प्रथमतः चतुर्थं यावत्)

द्वितीयखण्डे चत्वारः प्रश्नाः (पञ्चमतः अष्टमं यावत्)

प्रथमः पञ्चमश्च प्रश्नौ अनिवार्यौ ।

अवशिष्टेषु प्रश्नेषु चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रथमपञ्चप्रश्नयोः समाधानं संस्कृतगिरा एव विधेयम् ।

निर्देश :

(1) हाशिये में पूर्णाङ्क दिये गये हैं ।

(2) प्रश्न-पत्र दो खण्डों में विभक्त है । खण्ड - A में कुल चार प्रश्न (प्रश्न सं. 1 से 4) और खण्ड - B में कुल चार प्रश्न (प्रश्न सं. 5 से 8) हैं ।

(3) कुल छह प्रश्नों के उत्तर दीजिए । प्रश्न संख्या 1 एवं प्रश्न संख्या 5 का उत्तर देना अनिवार्य है ।

(4) अनिवार्य प्रश्न संख्या 1 एवं प्रश्न संख्या 5 के अन्तर्गत कुल सात-सात प्रश्न हैं । कुल सात-सात प्रश्नों में से पाँच-पाँच प्रश्नों का उत्तर देना अनिवार्य है ।

(5) अनिवार्य प्रश्न संख्या 1 एवं प्रश्न सं. 5 के अतिरिक्त प्रत्येक खण्ड में से कम से कम एक एवं कुल चार प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

CCSME21 (13)

P.T.O.

खण्ड (खण्डम्) – A

1. भाषाविज्ञाने प्रश्नाः

(7 × 5 = 35)

निम्नलिखित प्रश्नेषु केचन पञ्चैव प्रश्नाः समाधेयाः ।

- (क) संस्कृतभाषायाः उद्भवे वैदिकसंस्कृतस्य योगदानम् ।
- (ख) भारोपीयभाषाणां विकासे संस्कृतस्य अवदानम् ।
- (ग) अर्थविज्ञानदृष्ट्या पाणिनेः अवदानम् ।
- (घ) अर्थविज्ञानदृष्ट्या पतञ्जलेः अवदानम् ।
- (ङ) शतं केन्तुं वर्गयोः पार्थक्यं सम्यक् निरूपयत ।
- (च) भाषायाः उत्पत्तेः अनुसरणसिद्धान्तस्य प्राधान्यं प्रतिपादनीयम् ।
- (छ) ग्रीम-ग्रासमैननियमयोः साम्यं वैषम्यञ्च निरूपयत ।

2. वैदिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासे प्रश्नाः

(10 × 2 = 20)

निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कर्तव्यम् ।

- (क) उपनिषदः ज्ञानकाण्डस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत् ।
- (ख) अग्निसूक्तस्य वैज्ञानिकं महत्त्वं प्रतिपादयत् ।
- (ग) ऐतरेयब्राह्मणस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपाद्यताम् ।
- (घ) आरण्यकानां सामाजिकं महत्त्वं विविच्यताम् ।

3. लौकिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासे प्रश्नाः

(10 × 2 = 20)

निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कर्तव्यम् ।

(क) पुराणं पञ्चलक्षणम् इति विवेचयत ।

(ख) रामायणे मानवाधिकारः इति विवेचयत ।

(ग) महाभारते आश्रमव्यवस्था ।

(घ) गद्यं कवीनां निकषं वदन्ति इति विवेचयत ।

4. संस्कृतव्याकरणे प्रश्नाः

(10 × 2 = 20)

कयोश्चिद् द्वयोः उत्तरं प्रदेयम् ।

(क) संस्कृतव्याकरणे स्फोटस्य महत्त्वम् ।

(ख) अव्ययीभावसमासस्य विवेचनं कुरुत ।

(ग) 'अकः सवर्णे दीर्घः' विवेचनं कुरुत ।

(घ) क्रियान्वयि कारकम्-विवेचयत ।

खण्ड (खण्डम्) – B

5. संस्कृतनिबन्धसम्बद्धाः प्रश्नाः

(7 × 5 = 35)

निम्नलिखितेषु पञ्चविषयेषु 200 शब्देषु निबन्धो लेखनीयः ।

(क) संस्कृतस्य साम्प्रतिकोपादेयता ।

(ख) उपमा कालिदासस्य ।

(ग) वाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम् ।

(घ) धर्मो रक्षति रक्षितः ।

(ङ) परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम् ।

(च) माघे मेघे गतं वयः ।

(छ) विद्या ददाति विनयम् ।

Marks
अंक

6. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं करणीयम् ।

(10 × 2 = 20)

- (क) भारतीय दर्शनस्य विशिष्टता वर्णनीयम् ।
- (ख) भारतीयदर्शने नास्तिकदर्शनस्य स्थानम् ।
- (ग) श्रीमद्भगवद्गीतायां योगस्य स्थानम् ।
- (घ) वेदान्तदर्शनानुसारम् अनुबन्धचतुष्टयं प्रतिपाद्यताम् ।

7. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं करणीयम् ।

(10 × 2 = 20)

- (क) पुरुषार्थचतुष्टयानां महत्त्वं प्रतिपाद्यताम् ।
- (ख) विवाहसंस्कारस्य साम्प्रतिकसमीक्षणम् ।
- (ग) सभ्यता-संस्कृतयोः पार्थक्यं प्रतिपादयत ।
- (घ) संन्यासाश्रमस्य महत्त्वं प्रतिपादयत ।

8. निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं करणीयम् ।

(10 × 2 = 20)

- (क) श्रीमद्भगवद्गीतायाः द्वितीयाध्यायस्य महत्त्वं विचारणीयम् ।
- (ख) किरातार्जुनीयं महाकाव्ये वनेचरवृत्तान्तम् आलोचयत ।
- (ग) 'अपिग्रावा रोदित्यपि दलति वज्रस्य हृदयम्' इति विवेचयत ।
- (घ) रामायणस्य पठितांशानुसारं प्रकृतिचित्रणं कुरुत ।